

Hoe verhoog je het denkniveau van kinderen? De Sint Jozefschool in Nederwetten gebruikt moderne technieken zoals mindmapping. 'Wat als mieren zo groot waren als koeien?'

TEKST **Elleke Bal**

Scholieren werken samen als 'denkmaatjes'.

Vrij denken

Als Tijn (8) zijn ogen dichtknijpt, kan je zien dat hij diep nadenkt. "In de winter kun je met sneeuwballen gooien", zegt hij bedachtzaam, "en in de zomer met waterballonnen". Zijn buurman Bram (8) knikt tevreden. Nu hebben ze er alweer een idee bij. De twee leerlingen uit groep 6 – zojuist door juf Anita de Bie als 'denkmaatjes' aangewezen – hebben de taak om na te denken over de verschillen en overeenkomsten tussen zomer en winter. Ze wijzen naar de cirkels die op een papier gegroepeerd staan rondom de termen zomer en winter. Dat is een denkbeeld, legt Bram uit.

Sinds drie jaar werkt basisschool Sint Jozef in het Brabantse kerkdorpje Nederwetten met de zogeheten DenkBeelden, een groep modellen die structuur geven aan de denkprocessen van kinderen. Naast het 'atoom' waar Tijn en Bram in werken, is er bijvoorbeeld de 'kapstok'. Daarmee verdelen de kinderen thema's in categorieën, zoals verkeersborden, of familieleden. Met een 'trein' zetten ze oorzaken en gevolgen op een rij. En ook de 'mindmap' is een denkbeeld, een model van een boom met uitstekende takken waar je ideeën bij kan schrijven. Deze gebruiken ze in het bedrijfsleven veel bij het brainstormen.

Sint Jozef wil met de DenkBeelden beter aansluiten bij de huidige tijd, waarin kinderen meer moeten samenwerken en grote hoeveelheden informatie te verstouwen krijgen. Ze hebben handvatten nodig om daarmee om te gaan. Daarnaast zocht de school naar nieuwe manieren om alle kinderen in de klas bij de les te betrekken. "Eerder leunden er altijd wel een paar achterover in hun stoel, nu zie ik ze actief bezig", zegt Carmen Latour, intern begeleider en leerkracht op de kleine dorpsschool. "Je daagt ze uit om een stapje ver-

der te denken, en dat doen ze graag."

De leerkrachten op Sint Jozef gebruiken de leermodellen meerdere keren per dag. De DenkBeelden vervangen dan het werk uit andere lesboeken, ze worden op papier geprint, of geprojecteerd op het digitale bord. Ook zeventien andere scholen werken er inmiddels mee. Een oud-onderwijsadviseur van de scholenstichting Eenbes, waar ook Sint Jozef onder valt, bedacht de didactiek op basis van de nieuwste ideeën over hoe kinderen leren. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat kinderen zowel visueel als verbaal informatie opslaan. Als ze samenhang zien tussen die beide vormen, kunnen ze beter onthouden, maar vooral ook dieper nadenken.

Ander denkniveau

Kinderen aan het denken zetten, zijn scholen daar niet al sinds de oude Grieken mee bezig? In de praktijk is het niet zo eenvoudig. "Opdrachten in lesmaterialen stimuleren voor zo'n 80 tot 90 procent het lagere-orde-denken", zegt Resi Damhuis, lector aan de Utrechtse pabo Marnix Academie. Het draait dan om het onthouden, reproduceren, toepassen en begrijpen van feiten en theorieën.

Veel lesmateriaal leert kinderen vooral feiten te onthouden. Maar creëren en analyseren zijn even belangrijk.

de opvoedvraag Maaike Bezemer

Kinderen hebben een groot hart, soms hou je de harde werkelijkheid liever weg

Vluchtelingen op de televisie, een dood jongetje op de voorpagina van de krant. Zijn die beelden geschikt voor kinderen? Een ouder vraagt het zich af. Een dikke week na de publicatie is zijn zoon van acht er nog mee bezig. De jongen wil klusjes doen en geld inzamelen voor de vader van Aylan.

De ouders leggen de krant 's morgens nog apart, op een stapel waar de kinderen normaal niet kijken.

Maar ze zien het tóch. Samen met zijn zus van tien leest de achtjarige het bericht erbij. 'Dit is Aylan Kurdi. Hij is drie jaar geworden'. De krant gaat 's avond mee naar boven, die moet naast het bed. En nu bedenkt hij dus die inzamelingsactie.

Wat kunnen kinderen aan? In hoeverre betrek je ze bij het nieuws? Voor de mensen van het 'Jeugdjournaal' is het dagelijkse kost. "Of de foto iconisch wordt, moet je nog maar afwachten, maar ze is in ieder geval relevant als ze zoveel losmaakt", vindt redactiefchef Ronald Bartlema. "Kinderen hebben een groot hart, daar passen we mee op. Maar bij een nieuwsprogramma laten we ook dingen zien die niet vrolijk zijn. Dat moet ook, anders laat je kinderen in een sprookjeswereld leven."

Kinderen zijn heel empathisch, misschien nog meer als het om dieren gaat dan om mensen, weet Bartlema. "Zo hebben wij bij de tsunami een beeld laten zien van een hondje. Het rende weg, maar werd verzwolgen door het water. Dat leverde heel veel reacties op."

Het Jeugdjournaal probeert, anders dan de krant voor volwassenen, altijd vanuit kinderen te denken. De redactie levert er dus uitleg bij. In het geval van Aylan vertelt presentator Nick eerst over de heftige verhalen van vluchtelingen, en dat veel mensen erover praten en ervan schrikken. Hij waarschuwt vooraf dat ze de foto van het jongetje gaan tonen. Na afloop verwijst hij naar de site waar kinderen kunnen reageren, en er volgt nog een bericht over Nederlanders die actie voeren om

vluchtelingen op te vangen. Bartlema: "De stelregel bij het Jeugdjournaal is: als er heftig nieuws is, laat dan ook positieve dingen zien."

Volgens ontwikkelingspsycholoog en mediadeskundige Juliette Walma van der Molen is dat heel goed. "Je hoeft nare gebeurtenissen niet weg te houden, verdriet en zorg zijn prima emoties. Betrokkenheid is goed, vooral als kinderen die kunnen omzetten in concrete acties. Dan wordt het nare gevoel minder."

Het beeld van Aylan is voor ouders al moeilijk om te zien, maar kinderen identificeren zich ook nog eens met een kindslachtoffer, zegt Walma van der Molen. Bovendien zijn kinderen nog puur en eerlijk. "Schokkend beeld kan hard binnenkomen. Volwassenen hebben al vaker ellende gezien, die zijn wat meer afgestompt."

Walma van der Molen werd afgelopen weken meer geraakt door een foto van een gezin dat werd aangehouden tijdens de vlucht. "De vader was vastgebonden, de moeder hilde. Je zag niet het gezicht van hun kind, maar uit het lichaam sprak totale paniek. Ik zou die beelden liever weghouden bij kinderen. Dat de wereld niet zo mooi is, moeten ze in stapjes leren, stukje bij beetje."

Een kind van acht is ook nog erg jong, vindt ze. "Vanaf negen jaar gaan ze pas scherper het verschil zien tussen feit en fictie. Het is niet voor niets dat het Jeugdjournaal zich richt op kinderen tussen tien en twaalf. Voor die tijd kunnen ze nog angstig zijn voor dingen die niet echt zijn."

Het verhaal van Aylan is natuurlijk wel echt. Aan ouders de taak om erbij vertellen dat zoiets hier niet snel zal gebeuren. "Onze kinderen hebben geluk dat ze hier wonen, daar mogen ze ook best van genieten."

Laat ze maar lekker actie voeren en ondersteun ze erbij, zegt de psychologe. "Ga dus niet zeggen dat vluchtelingen er niets aan hebben als ze spulletjes inzamelen. Dat doodt dan weer hun positieve insteek."

Zelf een kwestie indienen?
Opvoedvraag@Trouw.nl

'Dat de wereld niet zo mooi is, moeten ze in stapjes leren, stukje bij beetje'

